

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ, МОЛОДІ ТА СПОРТУ УКРАЇНИ
КРЕМЕНЧУЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ МИХАЙЛА ОСТРОГРАДСЬКОГО

Щорічний конкурс
студентських наукових робіт
«Від студентського самоврядування – до самоврядування громад»

**Тема: «Ефективна система органів місцевого самоврядування
як шлях до побудови громадянського суспільства»**

Виконали студенти:
Жушман Р.В., Задорожна Ю.С.
Науковий керівник: к.пол.наук, доцент
Матета О.А.

Кременчук 2011
ЗМІСТ

	стор.
ВСТУП	3
1 МІСЦЕВЕ САМОВРЯДУВАННЯ - ФУНКЦІОНАЛЬНА СКЛАДОВА ДІАЛОГУ ВЛАДИ ТА ГРОМАДЯНСЬКОГО СУСПІЛЬСВА	5
2 ОРГАНИ САМООРГАНІЗАЦІЇ НАСЕЛЕННЯ ЯК ОСНОВА МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ І НЕВІДЄМНА СКЛАДОВА ГРОМАДЯНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА	12
3 РІВЕНЬ ДОВІРИ НАСЕЛЕННЯ ДО МІСЦЕВОЇ ВЛАДИ (НА ПРИКЛАДІ М. КРЕМЕНЧУКА)	17
4 ПЕРСПЕКТИВИ ТА РЕАЛІЇ УЧАСТІ МОЛОДІ В СИСТЕМІ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ	26
ВИСНОВОК	31
ЛІТЕРАТУРА	33
ДОДАТОК 1	34
ДОДАТОК 2	35

ВСТУП

Кожен організм прагне до самоорганізації. Це, на перший погляд лише біологічне твердження, не може підлягати сумнівам, адже давно доведене багатьма видатними вченими фізіологами, в тому числі і вітчизняними. Суспільство, з точки зору сучасної соціологічної науки, також можна розглядати як складний соціальний організм, що розвивається і знаходиться в ситуації постійних динамічних змін.

Нормальне функціонування суспільного організму забезпечується великою кількістю соціальних, політичних та економічних інститутів, головним з яких є держава, яка наділяє управлінськими повноваженнями відповідні органи центральної публічної влади. Ці органи являють собою найважливішу, проте лише верхню частину організації життя держави. Основою ж саморегуляції суспільства на місцях є органи місцевого самоврядування і органи самоорганізації населення, принаймні так має бути. Ми живемо в одній з наймолодших держав світу – Україні, яка є найбільшою за територією країною, що повністю знаходиться в Європі. Ці обставини зумовлюють ряд специфічних і переважно негативних особливостей системи місцевого самоврядування нашої Батьківщини, які потребують глибокого аналізу і подальшого усунення, в тому числі і законодавчого.

Метою даної роботи є дослідження умов і критеріїв становлення та функціонування органів самоорганізації населення та органів місцевого самоврядування, зазначення проблем, що існують у цій сфері, а також, пошук шляхів їх вирішення через залучення світового досвіду та вітчизняних напрацювань у реформуванні органів самоорганізації населення (ООН). Також завданнями роботи є висвітлення наступних питань: основних напрямків реформ місцевого самоврядування та адміністративно-територіального устрою України; перспектив та реалій участі молодого покоління в системі органів місцевого самоврядування; підтвердження сучасних тенденцій ставлення суспільства до системи муніципального управління.

Питанням народовладдя в конституційно-правовій та політичній науці України присвячено чимало досліджень та наукових публікацій. Фундаментальними у цьому напрямі є праці: “Конституційно-правові форми безпосередньої демократії в Україні: проблеми теорії і практики” за ред. проф. В.Ф.Погорілка, “Референдуми в Україні: історія та сучасність” за ред. В.Ф.Погорілка і В.Л.Федоренка. Питання співвідношення народовладдя та місцевого самоврядування порушувались у роботах, присвячених дослідженню інституту місцевого самоврядування в Україні, зокрема, “Муніципальне право України” за ред. В.Ф.Погорілка, О.Ф.Фрицького, у монографії О.В.Батанова “Територіальна громада - основа місцевого самоврядування в Україні”, “Місьцеве самоврядування в Україні (муніципальне право)” за ред. П.Д.Біленчука, В.В.Кравченка, М.В.Підмогильного, у монографії В.С.Куйбіди “Конституційно-

правові проблеми міського самоврядування в Україні”. Дослідженню проблеми визначення сутності публічно-владної діяльності на рівні місцевого самоврядування, особливостей і принципів її здійснення присвячено значну кількість відповідних наукових і публіцистичних розвідок як у вітчизняному, так і в зарубіжному науковому середовищі. Питаннями регламентації статусу органів самоорганізації населення в Україні займалися М.О.Баймуратов, О.В. Батанов, Р.П. Безсмертний, В.Д. Бондаренко, Н.П. Гаєва, О.В. Городецький, В.М. Кампо, М.І. Корнієнко, В.В. Кравченко, В.С.Куйбіда, М.В. Лінник, О.Г. Мучник, М.П. Орзіх, В.Ф. Погорілко, В.П. Рубцов, С.Є. Саханенко, О.Ф. Фрицький, А.О. Чемерис та ін.

Розвиток місцевого самоврядування нерозривно пов'язаний з проблемою розбудови локальної демократії та реальної участі громадян у вирішенні питань місцевого значення, що є однією з найважливіших умов побудови громадянського суспільства. Без його активної розбудови всі наміри і намагання України стати демократичною державою і рівноправним учасником світової та європейської інтеграції приречені на поразку. Саме через наведені вище причини піднята в цій роботі тема має право на продовження і є дуже актуальною для подальшого розгляду.

1 МІСЦЕВЕ САМОВРЯДУВАННЯ - ФУНКЦІОНАЛЬНА СКЛАДОВА ДІАЛОГУ ВЛАДИ ТА ГРОМАДЯНСЬКОГО СУСПІЛЬСВА

Демократичні процеси в Україні розпочались ще 20 років тому і протягом цього часу досі не знайдено повноцінної відповіді на те, чи дійсно вона правова і соціальна як це закріплено в Конституції, і чи головні творці її незалежності – звичайні українці, стали громадянським суспільством. Все це супроводжується великою кількістю випробувань. Зараз – це вибори, фінансова криза і великі державні позички, за які українці ще не скоро розрахуються, політичний розкол і нестабільність та багато інших проблем. Тож вони і мають стати водночас випробуванням на міцність молодого держави і її основи – громадянського суспільства.

Відповідно до Європейської хартії місцевого самоврядування [1], місцеве самоврядування означає право і спроможність органів місцевого самоврядування в межах закону здійснювати регулювання і управління суттєвою часткою суспільних справ, які належать до їхньої компетенції, в інтересах місцевого населення. Носієм влади у місцевому самоврядуванні є територіальна громада. Варто відзначити її важливість як однієї із інституцій громадянського суспільства. Територіальна громада має знайти своє місце серед інших громадянських і соціальних інституцій, які формують базис реально функціонуючого суспільства у протидію і доповнення виконавчих структур держави. Тому розвиток місцевого самоврядування, відокремленого від державної влади, тісно пов'язаний із розвитком громадянського суспільства і демократії в цілому.

Останні роки на українській політичній арені ознаменувалися численними виборчими перегонами — черговими і достроковими парламентськими виборами, виборами президента. І все частіше одним із провідних гасел політичних лідерів і партій можна було почути: “Свободу місцевому самоврядуванню!”, “Всю владу територіальним громадам!”. Але при цьому одна з корінних проблем нашої політичної еліти полягає в тому, що весь її ентузіазм, продуктивні поривання, патріотичний запал розтрачується саме на період виборів. А проблеми як були так і залишаються. Зокрема це стосується й місцевого самоврядування, яке потребує нагального реформування. Недоліками є і спадок радянської доби - адміністративно-територіальний поділ України, і посилення тенденцій до централізації бюджетно-фінансових ресурсів, і недостатня увага законодавців до правових питань обігу майна комунальної власності.

Відповідно до Конституції, Україна є унітарною державою, систему адміністративно-територіального поділу якої складають Автономна Республіка Крим, області і райони, міста, райони в містах, селища і села [2, с.39]. Цю систему наша держава успадкувала від СРСР. Подібний поділ можна назвати досить оптимальним, якщо розглядати його в ракурсі економічної, національної і культурної політики тодішнього СРСР, спрямованої на створення єдиного господарського організму на всій території країни, і перетворення переважної

більшості населення на так звану історичну спільність — радянський народ. Але ця спадщина, та ще в поєднанні з радянськими, тобто директивними методами управління (центр наказує — території рапортують), не могла зберегти колишню свою ефективність після розпаду Радянського Союзу. Є нагальна потреба у конкретизації територіальної основи місцевого самоврядування, що пов'язано із вдосконаленням системи адміністративно-територіального поділу України. Так, Україна характеризується наявністю надзвичайно великої кількості суб'єктів місцевого самоврядування, їх налічується сьогодні близько 30 тисяч. Зрозуміло, що переважна більшість територіальних громад не мають і не можуть створити необхідної матеріальної та фінансової основи, яка б належним чином забезпечила виконання завдань та функцій, які реалізуються в системі місцевого самоврядування. При цьому, безумовно, необхідно враховувати той факт, що місцеве самоврядування є важливою функціональною складовою громадянського суспільства. Саме через органи місцевого самоврядування бере початок реалізація всього того, що відноситься до поняття місцевої (локальної) демократії. А місцева демократія є основою демократії в цілому. І від рівня її розвитку та практичної реалізації у відповідних територіальних громадах села, селища, міста залежатиме й рівень реалізації важливих демократичних процесів, що відбуваються в державі.

У системі основних принципів місцевого самоврядування, закріплених статтею 4 Закону України “Про місцеве самоврядування в Україні” [3], першим, вказаний принцип народовладдя. Характерною тенденцією попередніх десятиріч у світі було укрупнення муніципалітетів. Конституція України не передбачає ефективних шляхів комунізації місцевих громад. Під комунізацією, в даному випадку, ми розуміємо становлення територіальної громади (комуни) — стійкої спільноти (а не просто сукупності, як це є фактично сьогодні) людей — жителів міста, іншого населеного пункту, об'єднаних загальними проблемами, вирішення яких є для них спільною справою. Так, відповідно до Конституції цей процес може відбуватися через об'єднання територіальних громад, але за умови, що об'єднуються лише села і виключно на добровільній основі. В силу цього конституційного обмеження неможливо об'єднати територіальну громаду міста із територіальними громадами міст, селищ та сіл, які розташовані на території цього міста. Єдиний реальний шлях проведення комунізації в Україні — це удосконалення системи адміністративно-територіального поділу, що пов'язано з об'єднанням відповідних населених пунктів, ліквідацією самостійного статусу населених пунктів, які включені до складу інших населених пунктів тощо, що автоматично призведе до злиття територіальних громад. При цьому, важливо дотримуватись принципу добровільності та керуватися ініціативою членів територіальних громад.

Характерною тенденцією попередніх десятиріч у світі було укрупнення муніципалітетів [4, с.106]. Хочеться звернути увагу і на те, що комунізація має суттєвий психологічний аспект,

пов'язаний із формуванням у свідомості жителів населеного пункту їх належності до спільноти, яку утворює територіальна громада, вихованням своєрідного місцевого патріотизму. Відчуття належності до єдиного соціального організму сприятиме активному залученню членів територіальної громади до здійснення місцевого самоврядування, безпосередньої участі у вирішенні питань місцевого значення, тобто до розвитку місцевої демократії.

Це питання зокрема актуальне на фоні несформованого в Україні громадянського суспільства, що в синтезі із засиллям у свідомості наших співвітчизників радянських догм і стереотипів, створюють далеко не оптимістичну картину. З початком незалежного існування України в багатьох людей на хвилі ейфорії, в передчутті якісних демократичних змін, і з ненастанням останніх, з'явилося гірке розчарування і апатія. Паралельно розвивалися демократизація і криміналізація. Люди, яких десятиріччями залякували, сприймають народовладдя не як упорядкований вибір переваг, а як уседозволеність. Незмінним атрибутом часу став правовий нігілізм, який знаходить своє відображення в неповазі до законів і діючої влади. Відзначаючи різницю в ментальності радянських людей і громадян західних держав, Ф. Іскандер пише: "Західна людина не боїться керівництва, але платою за це є повага до закону. Склалася непомітна суспільна угода. Міцність її ґрунтується на взаємній вигоді додержання закону і владою, і громадянами. Наша людина до останнього часу боялася керівництва, але платою за це була неповага до закону. Це також суспільна угода". І тому не дивно, що законодавчо визначені форми волевиявлення територіальної громади, такі як: загальні збори громадян, громадські слухання і місцеві ініціативи, які забезпечують участь окремих членів громади в обговоренні питань місцевого самоврядування, просто розбиваються об стіну нерозуміння з боку населення. В їх свідомості влада являє собою щось трансцендентне, далеке, на що не можна впливати. Іншою причиною цього явища стають не догми і стереотипи українців, а те, про що попереджав на початку ХХ століття Макс Вебер — тотальна бюрократизація чиновницького апарату, яка охоплює всі сфери життя. У пострадянській Україні на заваді її поширенню стала Помаранчева революція, коли в нас почали з'являтися зачатки громадянського суспільства і політичної нації. Але все одно проблема існує.

Щоб подолати неякісний стан організації місцевого самоврядування перш за все, варто змінити сам принцип його формування. Необхідно навчитися слухати те, що говорить суспільство. «Не завжди той, хто управляє, знає, що буде кращим для людей. Ну а громада має знати, чому ухвалюються ті чи інші рішення», — радить представник польського Фонду розвитку локальної демократії Рафал Крамза [5].

Демократичний розвиток країни передбачає ефективне функціонування територіальних громад, здатних вирішувати питання самоврядного розвитку. Така здатність потребує відповідного фінансового забезпечення, що реалізується через формування місцевих бюджетів.

Функціонування їх в останні роки пов'язане з фінансовими планами розвитку територій, однак вони мають також бути і базою для прогнозування і програмування перспективного розвитку. Тому на порядку денному постало питання зміни принципів формування прибуткової частини місцевих бюджетів, головними серед яких є: зацікавлення органів місцевої влади на всіх рівнях управління збирати податки, а також включення до переліку місцевих податків та зборів тих джерел, надходження від яких є фінансово значимими, стабільними, а витрати, по адмініструванню яких, є набагато меншими від надходжень.

У переважній більшості країн кожен із рівнів місцевих бюджетів (крім переданих загальнодержавних податків т.зв. податкове розщеплення), має власні джерела надходжень. Це однаковою мірою стосується як унітарних, так і федеративних держав. У них місцеві податки становлять більше 30% усіх податкових надходжень до зведених бюджетів.

Хоча країни мають різні співвідношення переданих загальнодержавних доходів та власних місцевих надходжень, серед останніх переважають ті джерела, оподаткування з яких проводити на місцевому рівні є економічно доцільно.

Що ж стосується України, то частка таких податків у місцевих бюджетах складає менше 3% [6, с.2]. Можна виділити декілька основних причин, чому системі місцевого оподаткування не приділено належної уваги.

По-перше, ще залишаються деякі негативні риси командно-адміністративного управління, коли держава намагається виступати в ролі основного розпорядника коштів.

По-друге, через низьку активність, місцеві органи влади не можуть відстоювати свої інтереси на загальнодержавному рівні.

Третя, основна причина – це те, що основні доходні джерела, як правило, знаходяться у розпорядженні центральної влади і місцевому рівню недоступні.

Надходження від місцевих податків і зборів в Україні дуже незначні, як було сказано вище. Серед них фактично немає жодного фіскально важливого платежу. Найбільшим джерелом доходів місцевих бюджетів залишається податок з фізичних осіб. Аналіз даних минулих років показав, що фактичні доходи Державного бюджету склали (за винятком 2000 р.) не більше 4/5 від планових доходів, тобто існував недобір коштів. Місцеві ж бюджети постійно перевищують планові показники (на 20-60%), отже мають відносно великий потенціал розвитку, що слід враховувати при складанні бюджетів, перерозподілі коштів тощо.

Досить показовим є приклад міста Кременчука. За даними виконкому Кременчуцької міської ради у 2008 році консолідований бюджет міста склав 1 мільярд 820 мільйонів гривень. Після відрахувань у бюджети вищих рівнів залишилося лише трохи більше 10%, якщо не враховувати 240 млн. субвенцій. Простіше кажучи, Кременчук є містом-донором, яке набагато більше віддає, ніж отримує. І таких прикладів в Україні достатньо.

Тому не дивно, що зараз ситуація складається так, коли місцеві бюджети просто незацікавлені у збільшенні своєї доходної частини, адже вони в цьому випадку отримують менше трансфертів з державного бюджету. Навіщо ж робити зусилля для заощадження коштів, приймати управлінські рішення для стимулювання зростання доходів місцевих бюджетів, якщо можна просто “нічого не робити” та отримувати дотації та субвенції у вигляді трансфертів. Керівники місцевих органів влади повинні бути зацікавлені в збільшенні певних сум бюджетних надходжень, прагнути їх не тільки заощаджувати, а й примножувати. Державній владі потрібно зрозуміти що доходи, отримані понад заплановані - нікуди «не підуть», а залишаться у розпорядженні територіальної громади і будуть спрямовані на вирішення найболючіших проблем регіону.

Отже місцеве самоврядування має величезне значення у діалозі влади і громадянського суспільства, є невід’ємним елементом демократичної держави. Проголосивши незалежність, Україна взяла курс на його реформування, використовуючи вітчизняні традиції і світовий досвід. Але як показав час, вітчизняними традиціями у нас виявилися радянська командно-адміністративна система і принципи її здійснення, а світовим досвідом — банальне копіювання зарубіжних систем без належного адаптування до українських умов і реалій. Становлення місцевого самоврядування в Україні має свої проблемні сторони, одними з найзначніших серед них є: психологічний аспект недовіри українців до демократії і її похідної — місцевого самоврядування; малоповноважна і фактично «донорна» характеристика формування бюджету місцевих територіальних громад. Подолання вищезазначених проблем сприятиме позитивному поступу становлення місцевого самоврядування в Україні, а отже і формуванню громадянського суспільства та демократичних цінностей населення.

Взятий Україною курс на створення правової держави поставив вимогу кардинального реформування всіх сфер суспільно-державного життя. В теперішній час, коли Україна потрапила в складну політичну і економічну ситуацію постає багато нових, важливих питань, які слід вирішувати в найкоротші терміни, зокрема питання адміністративно-територіального устрою України. Потрібність удосконалення адміністративно-територіального устрою будь-якої країни постає відразу після здобуття державою незалежності. Але доцільним вирішенням питання щодо можливих перетворень устрою держави може залишатися і після здобуття країною незалежності. Зрозумівши те, що відразу після здобуття незалежності, Україна не зможе ефективно і вдало провести адміністративно-територіальну реформу в зв’язку з тим, що в перші роки незалежності постало безліч питань, які потребували негайного вирішення. Але вже зараз є всі умови для докорінного реформування адміністративно-територіального устрою. На жаль, складний політичний стан України в даний момент дещо гальмує реформування адміністративно-територіального устрою. Поспішати з втіленням певних змін не слід. Зміни

повинні бути виважені і продумані з усіх позицій, а це можливе лише шляхом глибоких, обдуманих і ефективних дій по реформуванню адміністративно-територіального устрою. А для здійснення вдалого реформування треба перш за все зважити всі аспекти державних перетворень, знайти всі негативні явища і вдало їх знешкодити.

Від територіального устрою залежить розташування соціальних, культурних і економічних об'єктів, рівень об'єднання громадян, а що саме головне – розміщення державних органів. Треба зазначити той факт, що Україна дещо спізнилась з проведенням цієї реформи. Реформу слід здійснювати згідно чинного законодавства. Слід мати на увазі, що реформування адміністративно-територіального устрою неможливе без внесення змін до Конституції України та нормативно-правових актів, які регулюють питання адміністративно-територіального устрою України. Для того, щоб ця реформа призвела до позитивних змін в устрої України треба залучати до проведення авторитетних і головне кваліфікованих та досвідчених спеціалістів: юристів, політиків, менеджерів здатних приймати складні, проте виправдані управлінські рішення. Адже адміністративно-територіальна реформа покликана на подолання кризового становища устрою України. Здійснення важливої адміністративно-територіальної реформи не повинне мати половинчастий характер, що може призвести до тяжких наслідків для України. Концепція реформи повинна передбачати тісний зв'язок виконавчої влади з суспільством і тими проблемами, які зустрічаються в житті суспільства і в житті кожного окремого індивіда, а також створення такої системи державного управління, яка відповідає б стандартам демократичної, правової держави.

Найголовнішими напрямками по здійсненню реформи мають бути:

1. Створення нової законодавчої бази, яка б визначала і регулювала діяльність органів державного правління і адміністративно-територіального устрою України.
2. Забезпечення новими ефективними кадрами органів державного правління.
3. Утворення і формування нових інститутів і структур, які повинні здійснювати управління державою.
4. Реформування старої фінансової системи і утворення нової системи, яка повинна відповідати новому устрою держави.
5. Підвищення якості та збільшення обсягів соціальних і адміністративних послуг, що надаються населенню. Збільшення кількості дошкільних навчальних закладів, початкових, середніх та вечірніх шкіл, організацій по дотриманню прав та свобод людини та громадянина, організацій по нагляду за довкіллям та інше в місцях, де це є необхідним.
6. Чітке визначення повноважень місцевих державних адміністрацій та органів місцевого самоврядування, встановлення законодавчої відповідальності за виконання покладених завдань цих органів, а також посадових осіб.

7. Необхідність матеріального забезпечення діяльності органів державної влади та місцевого самоврядування, завдяки усуненню дублювання функцій окремих підрозділів.

На думку Арнольда Тойнбі, хід історії залежить від здатності суспільства адаптуватися до умов, що виникають з розвитком суспільних відносин. З однієї сторони це є позитивний фактор, але з іншої – це може призвести до шкідливих наслідків. В даний час необхідно удосконалювати адміністративно-територіальний устрій, що вже в розвинутих державах світу є зробленим. Тому в Україні почато адміністративно-територіальну реформу, яка ставить собі за головну мету – створення досконалої системи державного управління, що виведе України на рівень розвинутих держав світу. Важливим і в деякій мірі необхідним, у здійсненні реформи, є наближення до європейських правових стандартів. Бо саме в розвинутих країнах Європи адміністративно-територіальний устрій має багато позитивів. Але перевести законодавство України відповідно до законодавства Європи не так вже і легко. А тому слід робити це поступово. Отже, в Україні є всі чинники для проведення адміністративно-територіальної реформи. Саме тому проведення реформи не слід відкладати на довгий термін. Але, є низка негативних факторів які від моменту обрання курсу на здійснення реформи гальмували її розвиток. Тому необхідно вживати всіх можливих заходів для подолання цих тенденцій, які гальмують проведення реформ місцевого самоврядування і адміністративно-територіального устрою України.

Метою адміністративно-територіальної реформи є реформування системи управління державою та територіального устрою, яке відбувається з метою надання реальної можливості для людини отримати необхідні послуг від органів влади на кожному рівні управління. Саме людина та задоволення її потреб повинні опинитися в центрі уваги державної влади, яка має необхідні повноваження для ефективного реалізації покладених на неї функцій.

Слід мати на увазі те, що кожне явище має як позитивні, так і негативні сторони. Передбачувані негативні наслідки адміністративно-територіальної реформи можуть проявитися в наступному:

- 1) Адміністративна і територіальна реформа проходять сумісно і нерозривно, а отже всі законодавчі акти повинні видаватися так, щоб вони задовольняли як територіальні, так і адміністративні зміни. Під час проведення адміністративно-територіальної реформи в Україні треба буде вносити зміни не тільки до Конституції України, а і до інших нормативно-правових актів, зокрема це – бюджетний кодекс, Земельний кодекс. Необхідно буде створити нові закони які будуть регулювати нові відносини, що виникнуть в результаті проведень суттєвих змін.
- 2) Відомо, що декілька областей мають поліетнічний характер, отже на проведенні реформи може відобразитися етнічний фактор. Зокрема ця проблема може постати в АРК, Закарпатській області, Одеської області, Чернівецької та Донецької. За новим поділом на адміністративно-

територіальні одиниці може призвести до ворогування громад в тому випадку, коли нові межі громад і районів порушать баланс інтересів, що склався впродовж багатьох років.

3) Реформатори можуть зустрітися з проблемою того, що місцева влада не зрозумівши суті реформи і свої завдань не зможуть впоратись зі своїми обов'язками. Це відразу викличе невдоволення громадян, які будуть звертатися до представників місцевої влади, а ті в свою чергу будуть переадресовувати скарги громадян до реформаторів.

4) Занепад сільських населених пунктів, що може бути викликаним переселенням сільського населення до більш розвинутих адміністративних центрів громад.

Підбиваючи підсумки, слід зауважити про те, що Україна вже давно знаходиться на межі докорінних змін, проведення яких дуже затягнулося. В Україні є нагальна потреба проведення адміністративно-територіальної реформи, але не слід цією можливістю нехтувати і зволікати. Реформа вже була фактично започаткована, були створені відповідні комітети, ініціативні групи, створені концепції і встановлені основні напрямки її проведення, але все це так і не вилилось в конкретні дії чи прийняті закони. Втрата часу може мати згубні наслідки, а саме те що реформування адміністративно – територіального устрою може зазнати невдачі. А це в свою чергу приведе до значних втрат, особливо в фінансовому плані. Враховуючи все вищезгадане, можна зробити висновок, що проведення адміністративно-територіальної реформи в Україні є одним з найголовніших пріоритетів і напрямків діяльності органів влади. Без проведення цієї реформи неможливе ефективне функціонування органів місцевого самоврядування і органів самоорганізації населення, що в свою чергу унеможливить розвиток громадянського суспільства в Україні.

2 ОРГАНИ САМООРГАНІЗАЦІЇ НАСЕЛЕННЯ ЯК ОСНОВА МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ І НЕВІД'ЄМНА СКЛАДОВА ГРОМАДЯНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА

Вирішення проблем місцевого розвитку тісно пов'язане з розвитком системи місцевого самоврядування в Україні, однією зі складових якої є органи самоорганізації населення(ОСН), функціонування яких є необхідною умовою розбудови ефективного громадянського суспільства.

Конституцією України у ч. 6 ст. 140 закріпленні норми щодо права місцевих рад надавати дозвіл на утворення за ініціативою жителів будинкових, вуличних, квартальних та інших комітетів і наділяти їх частиною власної компетенції, фінансів, майна. Таким чином, Україна стала однією з небагатьох країн, де органи самоорганізації населення закріплені як конституційні інституції. Окрім того, Закон України «Про місцеве самоврядування в Україні» визнав органи самоорганізації населення однією з ланок системи місцевого самоврядування, але не визначив їх функції. Тому з метою правового регулювання їх статусу та діяльності був

прийнятий Закон України «Про органи самоорганізації населення» [7] від 11 липня 2001 р. Однак його прийняття так і не вирішило проблеми формування і діяльності цих органів.

Згідно з діючим законодавством ОСН наділені статусом самостійного суб'єкта місцевого самоврядування, що дає змогу вирішувати питання соціального, економічного та культурного життя громадян. ОСН відображають рівень демократизації на місцевому рівні й у державі зокрема. Досвід демократизації українського суспільства підтверджує, що демократія бере початок “знизу”, тобто з особистої участі громадян у розв’язанні конкретних життєвих питань, котрі безпосередньо стосуються умов їхнього життя. Таким чином, ОСН є необхідною ланкою реалізації зв’язку між жителями певної локальної території та місцевою владою. Але нині ці органи самоорганізації населення законодавством України не наділені правом реально впливати на ситуацію на місцях.

Органи самоорганізації населення не мають права погоджувати документи, які ініціювали жителі мікрорайонів, вулиць чи будинків. Як унормовано в ст. 14 Закону України “Про органи самоорганізації населення”, вони можуть лише “сприяти”, “представляти”, “інформувати”, “організовувати на добровільних засадах” тощо. Більш ефективним був би механізм представлення ініціатив місцевих жителів не депутатами місцевих рад, а органами самоорганізації населення, які повинні бути наділені відповідними повноваженнями.

Очевидно, що формування представницьких органів територіальної громади потребує законодавчих змін. Для захисту інтересів місцевих громад кандидатів у депутати місцевого рівня повинні висувати не політичні партії, а самі місцеві громади. Адже вибори за партійними спискам на місцевому рівні певною мірою суперечать суті місцевого самоврядування. Політична боротьба, міжпартійні суперечки відволікають значні сили місцевого самоврядування від розв’язання нагальних проблем місцевого розвитку. І, навпаки, позитивним результатом є утворення комітетів самоорганізації населення, що сприяє швидкому реагуванню та виконанню посталих проблем місцевого рівня.

Згідно Закону України "Про органи самоорганізації населення" органи самоорганізації населення - представницькі органи, що створюються жителями, які на законних підставах проживають на території села, селища, міста або їх частин, для вирішення завдань, передбачених цим законом. Стаття 3 визначає, що органами самоорганізації населення є будинкові, вуличні, квартальні комітети, комітети мікрорайонів, комітети районів у містах, сільські, селищні комітети.

Органи самоорганізації населення можна віднести як до органів публічної влади, так і до різновиду громадського утворення, до структур громадянського суспільства. Побуває й інша позиція, за якою органи самоорганізації населення відносяться не до органів місцевого самоврядування, а до форм здійснення місцевого самоврядування. Виходячи зі сказаного вище,

логічно запропонувати внести зміни до нормативно-правових актів у частині виключення органів самоорганізації населення з числа органів місцевого самоврядування.

Різне розуміння суті ОСН пояснюється їх досить складною громадсько-публічною природою. Так, з одного боку, вони виступають формою участі населення у вирішенні питань місцевого значення й здійснюють передані їм повноваження відповідних сільських, селищних, міських рад, що дозволяє характеризувати їх як владні структури, які мають певні спільні риси з органами місцевого самоврядування, іншими органами публічної влади. З іншого боку, органи самоорганізації населення працюють на громадських засадах (винятки можуть бути зроблені лише для їх керівників) і їх можна розглядати як специфічну форму самоорганізації громадян за місцем проживання – у межах мікрорайонів, вулиць, кварталів тощо, що говорить про їх спорідненість із громадськими організаціями. Таким чином, органи самоорганізації населення характеризуються як окремими рисами органу публічної влади, так і рисами громадської організації.

Закон України “Про органи самоорганізації населення” від 11 липня 2001 року встановлює, що дані представницькі органи створюються за дозволом сільських, селищних, міських рад відповідно до ініціативи жителів, які на законних підставах проживають на території відповідного населеного пункту або його частини з метою залучення населення до участі у вирішенні питань, які віднесені до відання місцевого самоврядування. Територія, у межах якої діє орган самоорганізації населення, визначається рішенням ради, що дала дозвіл на його створення.

Існування різного розуміння природи органів самоорганізації населення посилюється недосконалим визначенням їх правового статусу. Так, зазначений вище Закон України фактично закладає “подвійне підпорядкування” ОСН: перед відповідними радами (п. 6 ст. 5), а також перед жителями, які обрали орган самоорганізації населення (п. 7 ст. 5).

Крім того, існують розходження між українським і європейським законодавством про органи місцевого самоврядування (ОМС) та органи самоорганізації населення. Це стосується, зокрема, положень, що містяться в Європейській Хартії про місцеве самоврядування, прийнятій у м. Страсбурзі 15 жовтня 1985 року. Так, п. 1 ст. 2 Хартії (де йдеться про концепцію місцевого самоврядування) визначає місцеве самоврядування як “право і спроможність органів місцевого самоврядування”. У той час, як Закон України “Про місцеве самоврядування” від 21 травня 1997 року (ч. 1 ст. 2) містить суттєво відмінне визначення: “Це гарантоване державою право та реальна здатність територіальної громади – жителів села чи добровільного об’єднання в сільську громаду жителів кількох сіл, селища, міста”.

Одним з найбільших недоліків закону “Про органи самоорганізації населення” є те, що згідно із ним, органи самоорганізації створюються на період діяльності відповідної місцевої

ради. Тобто, враховуючи процедуру та порядок їх створення, працюватимуть ОСН майже на рік менше, ніж місцева рада. Логічно виникає питання, скільки ж вони пропрацюють до того, як доведеться повторювати повний цикл процедури їх реєстрації у зв'язку з обранням нових складів місцевих рад? І чим протягом кількох місяців, які залишилися до переобрання, займатимуться?

Це положення прив'язує діяльність ОСН до терміну перебування конкретної ради при владі й не відповідає демократичному принципу спадкоємності влади. Тим більше, що переобрання або розпуск ради призводять до необхідності перереєстрації всіх створених нею ОСН.

Тому більш логічним є встановлення вибору органам самоорганізації населення працювати йому на певний період чи безстроково. Саме так і визначено в законопроекті народних депутатів Володимира Бондаренка, Остапа Семерака та Сергія Подгорного: «Орган самоорганізації населення утворюється зборами (конференцією) жителів на визначений зборами (конференцією) строк дії або безстроково, якщо інше не передбачене рішенням відповідної ради». Органи самоорганізації населення вирішують, як правило питання життєдіяльності будинків, вулиць мікрорайонів. Це може бути і вивіз сміття, і водо- та теплопостачання, і охорона будинків тощо. Тому зрозуміло, що немає потреби зупиняти діяльність органів самоорганізації населення в міжвиборчий період рад.

Ще однією перешкодою для ефективної діяльності органів самоорганізації населення є обмежена сфера їхньої діяльності. З одного боку, існує радянський досвід функціонування таких органів, а з іншого, – необхідно враховувати кардинально відмінний характер взаємовідносин ОСН із владою в сучасних умовах формування демократичної правової держави.

Стан розвитку органів самоорганізації населення в Україні свідчить, що в ряді областей існує система квартальних та вуличних комітетів ще радянського зразка, які пройшли перереєстрацію і продовжують функціонувати. Вони є несамостійними та повністю керованими соціальними відділами виконкомів місцевих рад, оскільки не мають власні організаційні та фінансові ресурси для виконання повноважень. Така ситуація має місце в багатьох регіонах, де переважають негативні тенденції щодо розбудови мережі органів самоорганізації населення адміністративним шляхом за вкрай низької участі в цьому процесі членів територіальної громади. Позитивний досвід, про який звітує місцева влада, як правило, пов'язаний із реалізацією проектів під виділені кошти, насамперед міжнародних організацій. Основним напрямком діяльності більшості громадських комітетів областей є вирішення побутових проблем громадян. Однак утворені органи справляють достатньо слабкий вплив на розв'язання локальних проблем громад.

Наразі потрібно вказати, що досі інструменти та інститути “відкритої влади” (громадські слухання, круглі столи, обговорення місцевих ініціатив, місцеві референдуми тощо) залишаються недостатньо задіяними. А вони могли б стати джерелом консультативної інформації. Крім того, громадянська участь дає змогу враховувати соціальні чинники в процесі планування, мінімізувати соціальні та політичні ризики внаслідок ухвалення та реалізації управлінських рішень тощо.

За умов певної політико-правової нестабільності в суспільстві та державі розвитку ОСН перешкоджає архаїчне розуміння населенням місця та ролі органів самоорганізації населення. Так, досить поширеним є розуміння органів місцевого самоврядування та самоорганізації населення як таких, що певним чином протистоять державі, її виконавчим органам на місцях, а також у деяких випадках одне одному. Проте вони мають діяти в єдиному правовому полі, поєднуючи у своїй діяльності місцеві та загальнонаціональні інтереси. Досвід же провідних демократичних держав свідчить, що усвідомлення громадянами потенціалу та можливостей органів самоорганізації населення у взаємодії із місцевою владою сприяє ефективному спільному вирішенню проблем місцевого розвитку, які висувуються конкретним часом.

Проаналізувавши сучасний стан розвитку і функціонування ОСН можна зробити наступні висновки:

1. Функціонування й подальший розвиток органів самоорганізації населення в Україні надасть можливість:

а) створити нові й модернізувати діючі механізми реалізації місцевої демократії;

б) залучати територіальні громади до безпосередньої участі у вирішенні питань місцевого значення і таким чином наблизити процес прийняття рішень про надання відповідних громадських послуг до їх споживачів;

в) у ближчій перспективі значно розвантажити виконавчі органи місцевого самоврядування від вирішення тих питань місцевого значення, котрі можуть бути успішно вирішені самим населенням, шляхом передачі відання з таких питань разом з відповідними фінансовими та матеріальними ресурсами до повноважень органів самоорганізації населення.

2. Нормативно-правові акти, що регулюють створення та діяльність органів самоорганізації населення, потребують удосконалення та узгодження норм, котрі визначають роль і місце органів самоорганізації населення у системі місцевого самоврядування. Крім того, необхідно привести національне законодавство у відповідність із ратифікованими Україною міжнародно-правовими актами, зокрема, з Європейською Хартією про місцеве самоврядування.

3. З метою оптимізації механізмів взаємодії ОСН і ОМС процедура та форма легалізації має бути уніфікована. Всі ОСН повинні мати статус юридичних осіб, проте їх статутну діяльність слід обмежувати відповідною територією.

4. З огляду на належність ОСН до системи ОМС, доцільним видається об'єднання Законів України „Про органи самоорганізації населення” та „Про місцеве самоврядування” в один законодавчий акт. Такий підхід дозволить усунути існуючі суперечності між окремими нормами цих законів. У разі ж збереження існуючих двох законів, необхідно доповнити й уточнити термінологію та визначення в Законі України „Про органи самоорганізації населення”, привести їх у відповідність із ратифікованими Україною міжнародно-правовими актами, зокрема, з Європейською Хартією про місцеве самоврядування. Постає потреба чіткого закріплення прав та обов'язків органів самоорганізації населення в частині їх підзвітності, підконтрольності та відповідальності перед місцевими радами та жителями відповідної території.

Отже, підсумовуючи сказане, можна зробити висновок, що розвиток локальної демократії та реальна участь громадян у вирішенні питань місцевого значення є однією з найважливіших умов побудови громадянського суспільства. А вирішення проблем місцевого розвитку тісно пов'язане з розвитком системи місцевого самоврядування в Україні, однією зі складових якої є органи самоорганізації населення.

Проте на сьогодні, як свідчить практика, у правовому полі ще залишається неврегульованою низка питань щодо порядку організації, діяльності та подальшого розвитку ОСН. Розгляд цих питань і розробка їх кваліфікованого вирішення є одним з першочергових завдань, що постають перед державним апаратом України, в контексті майбутніх суспільно-політичних змін.

3 РІВЕНЬ ДОВІРИ НАСЕЛЕННЯ ДО МІСЦЕВОЇ ВЛАДИ (НА ПРИКЛАДІ

М. КРЕМЕНЧУКА)

Життя народу, його економічний, матеріальний і культурний добробут завжди розглядались як найголовніший критерій правомірності тих чи інших суспільних перетворень.

Проблема вдосконалення місцевого самоврядування є ключовою на шляху побудови громадянського суспільства. Конструктивне самоврядування народу є серцевиною справжньої демократії, запорукою соціального благополуччя населення, гарантом забезпечення прав і свобод громадян.

Очевидно, що розвиток місцевого самоврядування значною мірою залежить від ефективної діяльності його структури, персоналу, постановки завдань та пріоритетів діяльності. Ефективне функціонування органів виконавчої влади неможливе без одержання оцінки громадянами якості послуг. Така зовнішня оцінка ефективності роботи відповідних органів є складовою оцінки якості їх функціонування.

Одним з головних питань щодо ефективності дій органів місцевої влади є питання довіри до неї та оцінки її роботи жителями конкретного населеного пункту. Дослідження цих питань в

контексті певної території, на мою думку, є найбільш перспективним, адже стан місцевого самоврядування доцільно практично перевіряти саме на місцях, а не обмежуватись виключно теоретичним аналізом загальнодержавних тенденцій.

Однією із технологій отримання зворотнього зв'язку з громадою міста є проведення соціологічних досліджень серед мешканців. Отримана від населення інформація відтворює настрої, мотиви, плани, самопочуття, оцінки – тобто все те, що містить повсякденна поведінка людей і що мотивує цю поведінку. Саме така технологія може стати основою для прийняття рішень щодо оптимізації системи виконавчої влади.

Добре репрезентує рівень довіри населення до влади соціологічне опитування проведене кафедрою соціально-політичних наук Кременчуцького національного університету ім. Михайла Остроградського на тему “Рівень соціальної задоволеності мешканців міста щодо якості надання послуг та виконання управлінських функцій органами місцевого самоврядування” [8].

В рамках даного соціологічного дослідження респондентам, тобто його учасникам, був запропонований опитувальник, який містив достатньо широке коло питань (28), що охоплювали практично всі проблемні сфери життя міста, зокрема: рівень задоволення громадян якістю надання послуг(культурних, транспортних, освітніх, побутових та ін.); оцінку громадянами ефективності роботи органів місцевого самоврядування та вирішення актуальних проблем життя міста, оцінку динаміки їх змін; накреслення основних, з точки зору населення, проблем і негативних явищ, що потребують першочергової уваги з боку керівництва міста.

Для розуміння ставлення громадян до запропонованих їм тем доцільно буде навести деякі з результатів дослідження, їх аналіз та висновки щодо них.

Як, на Вашу думку, змінилася ситуація в основних сферах життєдіяльності міста за останній рік?

		<i>Значно покращилась</i>		<i>Ситуація не змінилась</i>		<i>Важко відповісти</i>	
		<i>В деякій мірі покращилась</i>		<i>В деякій мірі погіршилась</i>			
		1	2	3	4	5	6
1	Працевлаштування	1,3	6,5	31,5	18,9	24,6	17,3
2	Підприємницька діяльність	0,8	6,0	17,8	12,4	9,2	53,7
3	Виплата зарплат, пенсій та соціальної допомоги	2,9	13,1	37,5	21,7	15,5	9,3
4	Житло та комунальні послуги	0,8	4	32,7	30,7	26,9	4,8

5.	Транспортне забезпечення	3,7	16,6	54,2	9,2	6,5	9,7
6	Екологічна ситуація	0,5	3,4	33,1	27	30,6	5,5
7	Криміногенна ситуація	0,7	5,2	37	23,1	20,7	13,3
8	Охорона здоров'я	1,1	5,5	40,4	21,1	23,2	8,7
9	Освіта	1,8	12,3	44	11,8	10,2	19,9
10	Культура (місця відпочинку)	2,7	13,4	37,0	12,6	10,3	23,9
11	Молодіжна політика	2	10,4	29,1	6,1	5,4	46,9
12	Фізична культура та спорт	2,4	10,6	32,8	5,3	5,5	43,5

Висновок.

Серед респондентів, які відмітили певні зміни у сферах життєдіяльності міста, голоси розподілилися таким чином: **позитивну тенденцію зміни ситуації відмічають у таких сферах:**

- транспортне забезпечення – 20,5%
- фізична культура та спорт – 13%.

Вважають ситуацію такою, що погіршилася у таких сферах:

- житло та комунальні послуги – 57,6%;
- екологічна ситуація – 57,6%;
- криміногенна ситуація – 43,8%;
- охорона здоров'я – 24,3%;
- освіта – 22%.

Які з перелічених нижче проблем, на Вашу думку, є першочерговими для нашого міста?

№ п/п	Проблема	%
1	Загроза безробіття та проблема працевлаштування.	49
2	Екологічні проблеми (якість води, чистота повітря...)	35,8
3	Доступність сфери послуг, надійність банківської системи.	11,4
4	Проблеми медичного обслуговування та здоров'я населення міста	38,4
5	Житлові проблеми (будівництво, реконструкція житла, тощо)	18,9
6	Комунально-побутові проблеми (налагодження якісного опалення, безперебійного постачання гарячої води, вивозу сміття, освітлення вулиць тощо)	37,9
7	Транспортні проблеми (достатність транспортних засобів, зручність сполучення, якість шляхів тощо)	7,9
8	Проблеми освіти (школи, пту, дошкільні та позашкільні заклади).	7,3
9	Проблеми молоді	14,8
10	Проблеми захисту та підтримки соціально вразливих категорій (пенсіонерів, інвалідів, багатодітних чи неповних сімей тощо)	23,6
11	Проблеми культурного та духовного життя міста	6,3

12	Проблеми боротьби із злочинністю, наркоманією, пияцтвом	23,2
13	Інші проблеми	1
14	Важко відповісти	1,8

Висновок.

Серед проблем міста першочерговими були визначені наступні:

- загроза безробіття та проблема працевлаштування – 49%;
- проблеми медичного обслуговування та здоров'я населення міста – 38,4%;
- комунально-побутові проблеми (налагодження якісного опалення, безперебійного постачання гарячої води, вивозу сміття, освітлення вулиць тощо) – 37,9%;
- екологічні проблеми (якість води, чистота повітря) – 35,8%;
- проблеми захисту та підтримки соціально вразливих категорій (пенсіонерів, інвалідів, багатодітних чи неповних сімей тощо)- 23,6%;
- проблеми боротьби із злочинністю, наркоманією, пияцтвом – 23,2%.

Як ви оцінюєте послуги, що надаються житлово – комунальним господарством

Кременчука?

(тільки одна відповідь у кожному рядку таблиці)		Позитивно	Скоріше позитивно	ні У чомусь задовільняє, у чомусь	Скоріше негативно	Негативно	Важко відповісти
		1	2	3	4	5	6
1	Відповідність комунальних тарифів якості послуг	1,8	3,3	23,8	28,9	36,8	5,4
2	Якість питної води	2,4	4	10	24,4	57,3	1,8
3	Постачання холодної води	28,3	28,4	22,8	7,9	9,7	3
4	Постачання гарячої води	20,1	15,1	18,3	17,6	21,7	3,3
5	Робота електромережі	32,1	31,4	24,0	5	4,5	2,9
6	Опалення	18,1	22,6	28,5	13,1	15,3	2,4
7	Газопостачання	34,8	33,3	18,1	5,1	3,7	4,9
8	Вивезення сміття	10,9	14,8	22,5	23,1	23,8	4,9
9	Освітлення вулиць та дворів багатоповерхових будинків	5,4	8	25,4	23,0	35,3	3
10	Стан центральних доріг міста	4,8	14,9	20,3	19,1	36,4	4,6

11	Стан внутрішньо кварталних доріг	1,7	5,1	16,1	25,9	46,3	4,9
12	Надання ритуальних послуг	4,8	8,9	14,6	12,7	16,9	42,1
13	Проблема бездомних тварин	1,6	2,7	12,7	25,2	34,8	23,1
14	Загальна оцінка якості житлово – комунальних послуг	3,1	8,6	35,1	23,7	21,9	7,6

Висновок.

Оцінюють якість житлово – комунальних послуг в цілому:

- «Позитивно» та «скоріше позитивно» - 11,7% до всіх опитаних в місті,
- «у чомусь схвалюють, у чомусь ні» - 35,1% до всіх опитаних в місті,
- «Важко відповісти» - 7,7% до всіх опитаних,
- «Негативно» та «скоріше негативно» оцінюють якість житлово - комунальних послуг 45,6% до всіх опитаних в місті.

Найбільшу критику населення викликають наступні послуги:

Житлово – комунальні послуги	% до всіх опитаних респондентів
Якість питної води	81,7
Стан внутрішньо кварталних доріг	72,2
Відповідність комунальних тарифів якості послуг	65,7
Проблема бездомних тварин	60

Найбільш позитивно сприймаються наступні житлово – комунальні послуги :

Житлово – комунальні послуги	% до всіх опитаних респондентів
Газопостачання	68,1
Робота електромережі	63,5
Постачання холодної води	56,7

Чи задовольняють Вас послуги Управління житлово – комунального господарства?

(тільки <u>одна відповідь</u> у <u>кожному рядку</u> таблиці)		Задовольняють	Скоріше задовольняють	У чомусь задовольняють, у чомусь ні	Скоріше не задовольняють	Не задовольняють
		1	2	3	4	5
1	Координація роботи житлоуправляючих компаній по наданню комунальних послуг	4,3	8,6	43,2	23,8	20,1
2	Облаштування та контроль за станом спортивних майданчиків	2,4	9,8	34,8	28,5	24,4
3	Погодження реконструкції помешкань	3,6	6,8	37,1	26,7	25,8

та інших комунальних послуг					
-----------------------------	--	--	--	--	--

Висновок:

- координацією роботи житлоуправляючих компаній з надання комунальних послуг задоволені – 12,9% респондентів , а **не задоволені -43,9%**
- облаштуванням та контролем за станом спортивних майданчиків задоволені – 12,2%, а **не задоволені - 53%**
- погодженням реконструкції помешкань та інших комунальних послуг задоволені – 10,4% респондентів, а **не задоволені – 52,5%**

Чи задовольняють Вас послуги, що надаються освітніми закладами Кременчука?

Рівень задоволеності роботою освітянської галузі в місті:

Надавач послуг		цілком задовольняють	скоріше задовольняють	ніУ чомусь задовольняють , в чомусь	скоріше не задовольняють	зовсім не задовольняють	Важко відповісти
		1	2	3	4	5	6
1	Дитячі садочки	6,7	17,7	31,2	10,7	7,6	26,1
2	Загальноосвітні школи	7,7	23,7	30,2	10,9	6,5	20,9
3	Позашкільні навчальні заклади (спортивні школи, центр дитячої та юнацької творчості, станція юних техніків, художня та музична школа)	6,8	17,3	29,7	8,5	8,7	29

Висновок.

- Діяльністю дитячих садочків задоволені – 24,4% респондентів, а не задоволені -18,3%
- Діяльністю загальноосвітніх шкіл задоволені – 31,4% респондентів, а не задоволені -17,4%
- Діяльністю позашкільних навчальних закладів задоволені – 24,1% респондентів, а не задоволені -17,2%

19. Які, на Вашу думку, головні проблеми молодіжної політики в місті?

№	Проблеми	%
---	----------	---

1.	Надмірна політизація молодіжного парламенту та комітету молодіжних організацій та їх залежність від партійних уподобань лідерів.	11,8
2.	Обмежене коло активістів молодіжних організацій, відсутність чіткої системи оновлення, переобрання їх керівництва	9
3.	Позаконкурсне бюджетне фінансування молодіжного парламенту та комітету молодіжних організацій та недостатнє фінансування молодіжних програм	7,3
4.	Недостатня підтримка владою молодіжних ініціатив , слабка координація діяльності молодіжних організацій з боку відділу сім`ї та молоді міськвиконкому.	17,0
5.	Брак місць змістовного відпочинку та занять спортом	18,2
6.	Недостатня самостійність студентського та учнівського самоврядування із-за залежності від педагогів-викладачів.	7,3
7.	Проблеми працевлаштування молоді	30,3
8.	Низький рівень загальної культури молоді	20,5
9.	Комерціалізація суспільного життя	4,4
10.	Інше	0,3
11.	Важко відповісти	0,1
12.	Не має жодних проблем в реалізації молодіжної політики в місті	2,1

Висновок. Серед проблем молодіжної політики в місті головними були визначені такі:

- проблеми працевлаштування молоді – 30,3%;
- низький рівень загальної культури молоді – 20,5%;
- брак місць змістовного відпочинку та зайняття спортом – 18,2%;
- недостатня підтримка владою молодіжних ініціатив, слабка координація діяльності молодіжних організацій з боку відділу сім`ї та молоді МВК– 17,0%;
- надмірна політизація молодіжного парламенту та комітету молодіжних організацій та їх залежність від партійних уподобань лідерів – 11,8%.

Як Ви оцінюєте діяльність органів місцевої влади щодо вирішення проблем підприємництва в місті?

(тільки одна відповідь у кожному рядку таблиці)		Позитивно	Скоріше позитивно	ні У чомусь схвалюю, в	Скоріше негативно	Негативно	Важко відповісти
		5	4	3	2	1	0
27.1	Міського голови	4,1	5,2	15,7	7,7	14,2	53,1
27.2	Депутатів міської ради	2,4	3,9	15,9	10,7	11,7	55,4
27.3	Служб міськвиконкому	1,8	4,2	15,5	8,7	10,2	59,6

27.4	Керівництва Автозаводської райради	2,3	4,7	11,8	4,8	8,8	67,6
27.5	Керівництва Крюківської райради	1,0	2,3	8,1	5,3	8,6	74,7

Висновок : Позитивно, скоріше позитивно чи частково схвалюють респонденти щодо вирішення проблем підприємництва в місті діяльність міського голови - 24%, а служб виконкому - 21,5% . В той же час, негативно чи скоріше негативно оцінюють респонденти діяльність депутатів міської ради – 22,4%

Узагальнення і порівняння результати даного дослідження з минулорічним дозволяють проаналізувати певну еволюцію за рік (з жовтня 2009 до жовтня 2010 років Так, в оцінці основних сфер життєдіяльності простежуються такі зміни:

		Значно покращилась		В деякій мірі покращилась		Ситуація не змінилась		В деякій мірі погіршилась		Значно погіршилась		Важко відповісти	
		2009	2010	2009	2010	2009	2010	2009	2010	2009	2010	2009	2010
1	Працевлаштування	0,6	1,3	1,9	6,5	9	31,5	25,5	18,9	56,1	24,6	6,9	17,3
2	Підприємницька діяльність	0,2	0,8	1,9	6,0	15,1	17,8	19,6	12,4	23,2	9,2	39,9	53,6
3	Виплата зарплат, пенсій та соціальної допомоги	0,1	2,9	2,5	13,1	26,7	37,5	28,6	21,7	36,2	15,5	6	9,4
4	Житло та комунальні послуги	0,4	0,8	1,9	4	31,1	32,7	31,4	30,7	30,4	26,9	4,4	4,8
5.	Транспортне забезпечення	4,3	3,7	9,1	16,6	49,3	54,2	12,7	9,2	16	6,5	8,7	9,7
6	Екологічна ситуація	0,7	0,5	3,3	3,4	23,6	33,1	26,1	27	37,5	30,6	8,7	5,5
7	Криміногенна ситуація	0,4	0,7	2,3	5,2	22,2	37	26,4	23,1	37,7	20,7	11	13,3
8	Охорона здоров'я	0,6	1,1	2	5,5	38,5	40,4	22,2	21,1	28,6	23,2	8,1	8,7
9	Освіта	1,3	1,8	5,5	12,3	42,8	44	15,6	11,8	17,9	10,2	17	19,9
10	Культура (місця відпочинку)	1,8	2,7	9,4	13,4	36,8	37	15,2	12,6	14,3	10,3	22,5	23,9
11	Молодіжна політика	2,7	2	7,9	10,4	27,8	29,1	7,8	6,1	9,6	5,4	44,2	46,9

12	Фізична культура та спорт	1,7	2,4	9,1	10,6	32,8	32,8	8,3	5,3	8,5	5,5	39,6	43,5
----	---------------------------	-----	-----	-----	------	------	------	-----	-----	-----	-----	------	------

Таким чином, дещо зменшилися проблеми працевлаштування, виплати зарплат, пенсій, але при позитивній динаміці в цілому залишаються найгострішими проблеми охорони здоров'я, екології та комунального забезпечення.

Цікаве порівняння з минулорічним дослідженням і ставлення респондентів до ролі посадовців та органів місцевого самоврядування в Кременчуці щодо вирішення проблем підприємництва в місті. Про це - наступна порівняльна таблиця:

	Позитивно		Скоріше позитивно		У чомусь схвалюю, в чомусь ні		Скоріше негативно		Негативно		Важко відповісти	
	2009	2010	2009	2010	2009	2010	2009	2010	2009	2010	2009	2010
Міського голови	6,4	4,1	7,9	5,2	25,4	15,7	16,7	7,7	14,2	14,2	29,4	53,1
Депутатів міської ради	2,3	2,4	5,9	3,9	26,1	15,9	19,9	10,7	15,5	11,7	30,3	55,4
Служб міськвиконкому	3,5	1,8	6	4,2	26,1	15,5	17,9	8,7	13,1	10,2	33,4	59,6
Керівництва Автозаводської райради	3,8	2,3	5,9	4,7	21,2	11,8	15,6	4,8	12,6	8,8	40,9	67,6
Керівництва Крюківської райради	3,4	1,0	4,8	2,3	17,4	8,1	12,2	5,3	11,2	8,6	51,1	74,7

Певне погіршення оцінки респондентами ролі міського голови тісно пов'язано з негативною роботою окремих служб виконкому.

В той же час, опитані респонденти, як і в минулому році, найбільш негативно оцінюють роль правоохоронців, як тих, хто перешкоджає їх підприємницькій діяльності, хоча в 2009 році таку відповідь надали 36,8%, а в 2010 - 19,9%.. Позитивно оцінюють роль пожежників, хоча і не в такій мірі: в 2009 році таких було 26,2%, а в 2010 - 12,1% від всіх респондентів.

Результати виявились невтішними: більше половини опитаних висловили недовіру місцевій владі. Основною причиною неефективності її діяльності респонденти назвали корумпованість і некомпетентність службовців, непрозорість, незрозумілість багатьох управлінських рішень

міських органів влади. Значна кількість громадян під час проведення опитування висловлювали сумніви в реальних позитивних наслідках такого дослідження. Тож про який діалог з владою може йти мова? Так, на думку європейських фахівців, встановити діалог влади з суспільством досить просто – для цього більше уваги потрібно приділяти не лише графікам прийому громадян, а й комунікації з суспільними організаціями, які працюють на кожній конкретній території і пропонують реальні механізми для вирішення різних соціальних проблем.

Найпоказовішими є діаграми (додатки 1,2), що ілюструють ставлення громадян до ефективності органів місцевого самоврядування та основні причини незадоволення їхньою роботою.

Дані соціального дослідження є досить показовими не тільки для конкретного міста, а й для всієї України в цілому, адже результати подібних опитувань мало чим відрізняються по регіонах країни. Проаналізувавши наведені вище результати можна виділити ряд сфер суспільного життя населення, які потребують більшої уваги з боку місцевої влади. Рівень незадоволення громадянами місцевим керівництвом, як показало дослідження є досить високим, але має на мою думку і суб'єктивні причини, зокрема існуючі, ще радянські стереотипи, низький рівень громадянської активності населення, поширення стану соціальної аномії та правового нігілізму. Результати таких досліджень є цікавими не тільки для соціологів, а й безпосередньо місцевій владі, для якої вони мають стати поштовхом до ефективних дій і наполегливої праці. Лише в разі винесення владою конкретних висновків, проведення подібних досліджень не буде марним, а стане одним з найважливіших інструментів взаємодії владних структур з населенням.

4 ПЕРСПЕКТИВИ ТА РЕАЛІЇ УЧАСТІ МОЛОДІ В СИСТЕМІ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ

Усвідомлення об'єктивної потреби у становленні й розвитку української національної державності, в активізації демократичних перетворень у суспільстві та формування нової еліти української нації тісно межує з пошуками тієї сили, яка була б спроможною вдатися до рішучих і нестандартних дій на користь своєї Батьківщини. В цих умовах силою, з якою пов'язані всі надії на майбутнє, виступає молодь, яка самою логікою історичного процесу висувається на провідні позиції руйнації всього старого та віджилого і творення нового та передового. Саме тому молодіжна політика держави повинна бути складовою загальної цілісної концепції розвитку українського суспільства.

Це не означає, що питання молодіжної політики пріоритетніші перед сферами спорту, туризму і сім'ї. Треба підкреслити, що молодь має відношення до всіх інших сфер, і це визначає ставлення держави до них, оскільки саме з молоддю пов'язане, у першу чергу, майбутнє нашої держави. Роль молоді в реалізації стратегії зростання та здійснення всього комплексу

масштабних соціально-економічних перетворень у країні важко переоцінити. Зрозуміло, що саме молоде покоління, не переобтяжене стереотипами минулого, більш пристосоване для роботи в ринкових умовах. І сьогодні в усіх сферах суспільного життя – в економіці й державному управлінні, в політиці та культурі – молоді поступово займають позиції лідерів [9].

Проблемам формування та реалізації молодіжної політики, участі молоді, молодіжних об'єднань у процесах державотворення, розвитку громадянського суспільства присвячено праці видатних українських вчених М. Головатого, В. Головенька, В. Куліка, М. Пірен, М. Перепелиці, В. Ребкало, в яких автори в цілому дослідили проблему формування та реалізації молодіжної політики, питання професійної соціалізації молодого покоління.

Недостатньо дослідженими на сьогодні залишаються питання щодо методів та форм участі молодих громадян у розвитку місцевої демократії, зокрема дієвого залучення молодіжних об'єднань до розв'язання проблем місцевих громад, їх співпраці з органами місцевого самоврядування, підготовки до роботи та професійне зростання молоді в місцевих органах влади, її участі у виборчих процесах.

Важливість залучення молоді до розвитку місцевої демократії, становлення системи місцевого самоврядування, активної участі у житті громади та місцевих громадських ініціативах обумовлена такими чинниками:

- молодь здатна внести інноваційні, нестандартні підходи до вирішення проблем місцевих громад, сприяти запровадженню новітніх інформаційних, управлінських технологій у місцевому самоврядуванні;

- молодь є доволі великою групою громадян, тому важливим є врахування її потреб, бачення проблем місцевого розвитку, що може значною мірою здійснюватися через різні форми її активної участі.

- майбутнє місцевої демократії та сталий розвиток громад значною мірою залежить від того, наскільки сьогодні молоді фахівці будуть спроможні сприйняти накопичений управлінський досвід та, враховуючи європейські стандарти, здійснювати управління процесами місцевого розвитку.

Вирішальне значення для підвищення правової, політичної культури всіх учасників суспільного процесу, а особливо молоді, має відіграти відповідна освіта. Тільки тоді, молодь виступатиме як рушійна сила розвитку суспільства та держави. Так і повинно бути, адже за статистичними даними, в Україні молодь віком від 14 до 28 років становить 22,3 %, тобто є чи не найчисленнішою соціальною групою в суспільстві. Місцеве самоврядування тісно пов'язане з населенням та різноманітними громадськими структурами, що виражають та представляють інтереси різних соціальних груп, втому числі і молодіжними громадськими організаціями.

Звідси можна зробити висновок і про ту значну роль, яку відіграє у розвитку місцевого самоврядування молодь.

Аналізуючи характерні ознаки молодіжних організацій України в світлі основних напрямків об'єднаної молодіжної політики у світі можна констатувати, що, на жаль, молодіжний рух в Україні, ще не повністю відбувся як такий. Можна виділити основні характерні ознаки молодіжних організацій, що діють зараз в Україні:

- низька структурна організованість молодіжних організацій (МО), відсутність єдності поглядів і дій у стратегії участі МО в розбудові держави;
- малочисельність, слабкість, аморфність організаційних структур, нерозвиненість обласних (регіональних) відділень у організацій, що мають всеукраїнський статус. В регіонах МО представлені в значно більшій мірі регіональними, а не загальнонаціональними структурами;
- відсутність відомих, яскравих особистостей і лідерів, з іншого боку, значна залежність організацій від своїх лідерів;
- хоча жодна МО не афішує, що головне для неї – участь у політичних процесах, які відбуваються у суспільстві, саме політичні інтереси є першочерговими в практичній роботі організацій;
- значна залежність МО від “своїх” політичних партій, структурними підрозділами яких вони є де-факто, — кадрова та фінансова;
- практично поза увагою знаходяться МО, які працюють з дітьми та молоддю, мається на увазі – екологічні, туристичні, спортивні організації, асоціації різних клубів, клуби тощо;
- молодіжний рух небагаточисельний та певною мірою розпоршений;
- дуже слабка матеріальна фінансова база діючих МО, вони фактично не залучені до важелів державного управління та механізмів формування і реалізації молодіжної політики, не можуть самотужки, без державної підтримки, братися за вирішення різнопланових соціальних молодіжних проблем.

Останнім часом під впливом сучасних суспільно-політичних реалій в діяльності МО намітилися нові тенденції:

- збільшення чисельності організацій за рахунок нових людей, які не належать жодній партії. Це сприяє росту плюралізму в організаціях;
- МО протягом останніх виборчих кампаній отримали фінансові вливання для проведення рекламних та організаційних заходів. Значна частина витрачена для розвитку матеріально-технічної бази самих організацій, що робить їх більш дієздатними;
- багато лідерів МО були обрані депутатами місцевих рад;
- збільшення рівня порозуміння між МО привело до виникнення консенсусу з найголовніших проблем молоді (представлення молоді в органах державної влади, захист її інтересів в

державних та недержавних інститутах, захист громадянських прав молоді) [10]. Ці нові тенденції посилюють об'єднувальні процеси в молодіжному середовищі. Дуже важливим є питання про перспективи і сучасний стан взаємодії молодіжних громадських організацій з органами місцевого самоврядування. Французький вчений А.Токвіль писав: "Центральна влада, хоч якою б освіченою та досконалою була, не в змозі одна охопити всі питання життя великого народу. Вона не може цього зробити тому, що це завдання перевищує всі межі людських можливостей. Коли така влада намагається виключно своїми силами створити та привести в дію нескінчену множину різних суспільних механізмів, вона змушена буде або задовольнитися далеко не повними результатами, або її результати просто марні".

Подальше здійснення реформи місцевого самоврядування потребує залучення молоді до цих процесів, формування активної позиції молодих громадян щодо суспільно-політичних процесів у державі. Найпотужнішою ознакою близьких відносин між державними органами влади та громадськими організаціями, крім фінансових, є обмін кадрами, активні громадські організації є сучасною школою підготовки демократичних лідерів, які оновлюють владу, сприяють підвищенню ефективності державного управління. Саме тому необхідним є формування системи молодіжного самоврядування на регіональному та місцевому рівнях, зміцнення й консолідація молодіжних громадських організацій для ефективного вирішення найактуальніших проблем молоді на засадах соціального партнерства з органами державної влади.

Цього можна досягти реалізацією окремого проекту завдяки здійсненню заходів у таких напрямках:

- побудова нової системи управління молодіжною політикою на місцевому та регіональному рівнях згідно з новою Концепцією державної молодіжної політики в Україні (на засадах соціального партнерства між органами місцевого самоврядування та громадськими організаціями);
- підготовка та видання методичної літератури "Бібліотека роботи з молоддю" для органів місцевого самоврядування;
- проведення навчальних семінарів для керівників органів виконавчої влади та місцевого самоврядування, що займаються реалізацією молодіжної політики;
- реалізація комплексної громадської молодіжної програми "Молодіжна платформа України, прийнятої Форумом молодіжних організацій України "Молодіжний соціум – XXI століття";
- проведення Всеукраїнських молодіжних громадських слухань з питань розвитку системи молодіжного самоврядування;
- організація стажування талановитої молоді в органах місцевого самоврядування та виконавчої влади;

- проведення Всеукраїнського молодіжного конкурсу “Реформа місцевого самоврядування очима молоді”.

Щоб активізувати вплив молоді, молодіжних об’єднань на розвиток місцевої демократії в Україні необхідно посилити роботу в таких напрямках:

– Подальший розвиток спільних програм молодіжних об’єднань та органів місцевого самоврядування, які спрямовані на залучення молоді до роботи в представницьких (місцевих радах) та виконавчих структурах місцевого самоврядування, створення необхідних умов для професійного зростання молодих депутатів та посадових осіб місцевого самоврядування. Важливим також є зміцнення громадських професійних об’єднань молодих депутатів, молодих посадових осіб місцевого самоврядування у напрямі розширення сфери їхньої діяльності, залучення позитивного іноземного досвіду тощо. Наприклад, в Німеччині успішно функціонує Спілка молодих чиновників, яка об’єднує понад 100 тис. молодих службовців, з-поміж яких і молоді працівники комунальних служб.

– Задля розвитку молодіжних громадських об’єднань на місцевому рівні вкрай необхідно зміцнити їхню ресурсну базу, зокрема, запровадити практику надання фінансової підтримки з боку місцевих органів влади (на конкурсній основі), втілити систему соціального замовлення.

– Аби підвищити електоральну активність молоді, необхідно впроваджувати дієві заходи, спрямовані на правову просвіту молоді як учасника виборчого процесу, роз’яснювати їй необхідність участі у голосуванні на місцевих виборах. Також потрібно активніше залучати молодих людей до організації виборів – роботи у складі виборчих комісій, офіційному спостереженні тощо.

– Для продовження розвитку структур співпраці молоді з органами місцевого самоврядування на кшталт молодіжних парламентів, муніципалітетів, рад, необхідним є становлення договірної форми взаємодії, коли співпраця базується на чітко визначених принципах та процедурах, які закріплюються відповідною угодою між молодіжною структурою та органом місцевого самоврядування.

Координатором проекту може виступити Всеукраїнська спілка молодіжних громадських організацій УСМО. Учасниками проекту можуть бути: обласні державні адміністрації, органи місцевого самоврядування, Національна Академія державного управління при Президентові України, Всеукраїнська спілка молодіжних громадських організацій УСМО, регіональні молодіжні громадські організації.

Враховуючи всі вищезгадані особливості молодіжної політики і молодіжних організацій України, можна зробити висновок про їх неоднозначний стан. З одного боку молодіжний рух малочисельний, слабоструктурований, йому бракує ефективних кваліфікованих лідерів, з іншого - в останній час взаємопорозуміння між розрізненими організаціями зростає,

розробляються і втілюються в життя нові програми та проекти по залученню в суспільно-політичне життя країни все більшої кількості талановитих молодих людей. Взагалі роль молодого покоління в системі самоврядування, громадських рухів і організацій важко переоцінити, адже саме участь в таких суспільних процесах виховає серед молоді ефективних менеджерів, які в майбутньому будуть управляти країною. Саме це молоде, врешті моє покоління, в майбутньому має стати ефективним керівником нашої країни, але для цього повинно пройти ще багато часу і багато необхідних законодавчо-політичних перетворень.

ВИСНОВОК

Україна вже 20 років знаходиться в складному процесі розбудови своєї державності. Суспільно-політичні реалії життя країни супроводжуються великою кількістю випробувань. Зараз – це вибори, фінансова криза і великі державні позички, за які українці ще не скоро розрахуються, політичний розкол і нестабільність та багато інших проблем. Ці обставини є випробуваннями на міцність молоді держави і її основи – громадянського суспільства.

Одним з першочергових завдань нашої держави з моменту отримання нею незалежності є побудова ефективної системи органів місцевого самоврядування. Становлення місцевого самоврядування в Україні має свої проблемні сторони, одними з найзначніших серед них є: психологічний аспект недовіри українців до демократії і її похідної — місцевого самоврядування; малоповажна і фактично «донорна» характеристика формування бюджету місцевих територіальних громад. Подолання цих проблем сприятиме позитивному поступу становлення місцевого самоврядування в Україні, а отже і формуванню громадянського суспільства та демократичних цінностей населення.

Побудова повноцінного громадянського суспільства неможлива без ефективного функціонування принципів місцевої демократії, тобто безпосередньої участі кожного громадянина у вирішенні нагальних питань і проблем життя конкретної територіальної

громади. Дотримання цих принципів повинні забезпечувати відповідні органи місцевого самоврядування (ОМС) і органи самоорганізації населення (ОСН). Проте на сьогодні, як свідчить практика, у правовому полі ще залишається неврегульованою низка питань щодо порядку організації, діяльності та подальшого розвитку ОСН. Розгляд цих питань і розробка їх кваліфікованого вирішення є одним з першочергових завдань, що постають перед державним апаратом України, в контексті майбутніх суспільно-політичних змін.

Нагальною для України залишається потреба в здійсненні низки докорінних законодавчих змін, зокрема проведенні повноцінної адміністративно-територіальної реформи, яка хоч і була нібито започаткована, проте не дійшла до якихось практичних перетворень. Втрата часу в її проведенні може мати згубні наслідки, а саме те, що реформування адміністративно – територіального устрою може зазнати невдачі. А це в свою чергу приведе до значних втрат, особливо в фінансовому плані. Від проведення цієї реформи майже повністю залежить те, наскільки швидко Україна зможе перейти на якісно новий рівень розвитку демократії.

Розвиток місцевого самоврядування значною мірою залежить від ефективної діяльності його структури, персоналу, постановки завдань та пріоритетів діяльності. Ефективне функціонування органів виконавчої влади неможливе без одержання оцінки громадянами якості послуг. Така зовнішня оцінка ефективності роботи відповідних органів є складовою оцінки якості їх функціонування. Найкращим способом отримання цієї оцінки є проведення тематичних соціальних досліджень. Наведенні конкретні результати досліджень дозволяють засвідчити низький рівень довіри населення до місцевого керівництва та достатньо низьку оцінку ефективності його роботи. Хоча варто зазначити, що подібна ситуація має і суб'єктивні причини, зокрема існуючі, ще радянські стереотипи, низький рівень громадянської активності населення, поширення стану соціальної аномії та правового нігілізму в суспільстві. Результати соціологічних досліджень у жодному разі не повинні ставати черговими сухими статистичними даними, а мають бути поштовхом до ефективних дій і наполегливої праці фахівців, що здійсні в системі місцевого самоврядування.

Подальше здійснення реформи місцевого самоврядування потребує залучення молоді до цих процесів, формування активної позиції молодих громадян щодо суспільно-політичних процесів у державі. Усвідомлення об'єктивної потреби у становленні й розвитку української національної державності, в активізації демократичних перетворень у суспільстві та формування нової еліти української нації тісно межує з пошуками тієї сили, яка була б спроможною вдатися до рішучих і нестандартних дій на користь своєї Батьківщини. В цих умовах силою, з якою пов'язані всі надії на майбутнє, виступає молодь, яка самою логікою історичного процесу висувається на провідні позиції руйнації всього старого та віджилого і творення нового та передового.

В процесі викладення науково-практичного і науково-теоретичного матеріалу роботи були дослідженні основні принципи і напрямки роботи ОМС та ОСН; перспективи і проблеми їх сучасного стану; були наведенні можливі шляхи подолання кризових явищ на основі європейського та світового досвіду; подані деякі практичні рекомендації по проведенню соціально-політичних перетворень, на порозі яких стоїть наша молода держава; висвітленні пріоритетні напрямки залучення молодого покоління до активної участі в процесах самоврядування. Основні завдання, які були висунуті до роботи можна вважати виконаними.

Взагалі роль молодого покоління в системі самоврядування, громадських рухів і організацій важко переоцінити, адже саме участь в таких суспільних процесах повинна виховати серед молоді ефективних менеджерів, які в майбутньому будуть управляти країною. Участь молоді у вищезазначених процесах повинна повністю і всебічно підтримуватись з боку держави, тобто необхідне створення ефективних важелів мотивації та заохочення. Саме молоде покоління, що пройшло через систему участі в різноманітних суспільно-політичних процесів в майбутньому має стати ефективним керівником нашої країни, але для цього має пройти ще багато часу і багато необхідних законодавчо-політичних перетворень.

ЛІТЕРАТУРА

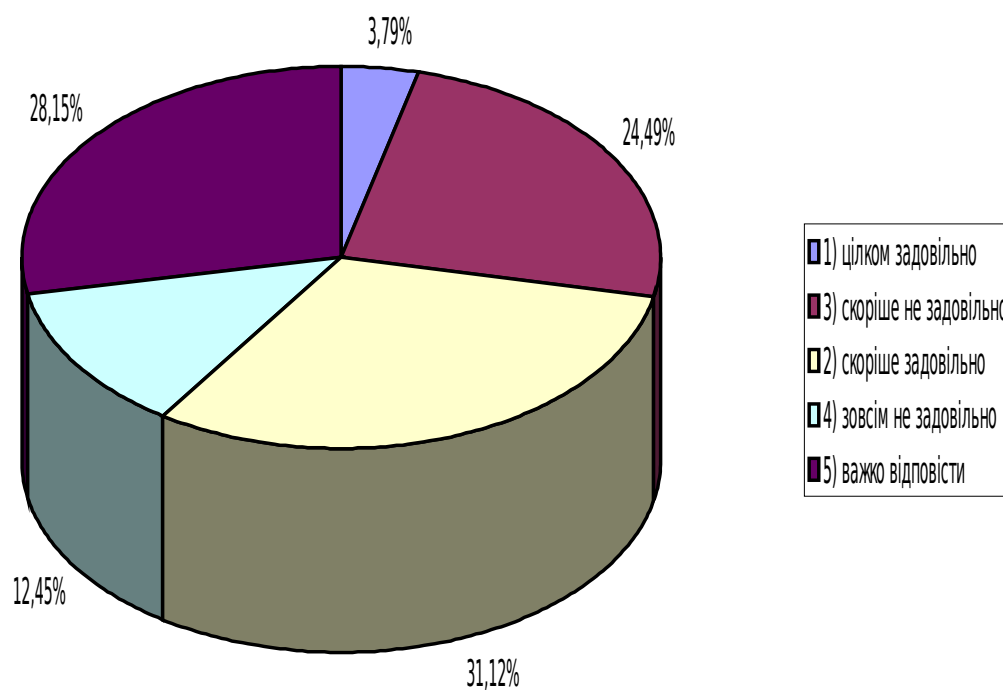
1. Європейська хартія місцевого самоврядування. – Режим доступу : www.zakon.rada.gov.ua.
2. Конституція України. – Суми.: ФОП Соколик Б.В., 2009.- 52 с.
3. Закон України «Про місцеве самоврядування в Україні» від 21 травня 1997 р. № 280/97–ВР. – Режим доступу : www.zakon.rada.gov.ua.
4. Поживанов М.О. Українські вектори місцевого самоврядування / Поживанов М.О. – К.: Альтерпрес, 2004. – 368 с.
5. Крамза Р. Проблема реформування органів місцевого самоврядування [Електронний ресурс] / Р. Крамза. – Режим доступу: <http://www.rb.com.ua/ukr/politics/analytics/2006/348.html>. - Назва з титул. екрану.
6. Мамонова В. Інтерактивна модель побудови бюджетного механізму / В. Мамонова // Аспекти самоврядування. - 2007. - № 2(40). - С. 2-9.
7. Закон України «Про органи самоорганізації населення» від 11 липня 2001 р. № 2625-III. – Режим доступу : www.zakon.rada.gov.ua.
8. Звіт кафедри СПН КрНУ імені Михайла Остроградського “Рівень соціальної задоволеності мешканців м. Кременчука діяльністю органів місцевого самоврядування”. – Кременчук: Вид-во КДПУ, 2010. – 48 с.

9. Участь молоді у місцевому самоврядуванні [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://irgo.org.ua/raznoe/uchast-molodi-u-miscevomu-samovryaduvanni> - Назва з титул. екрану.

10. Український центр політичного менеджменту [Електронний ресурс]. - Режим доступу: - <http://www.politik.org.ua/vid/magcontent.php3?m=8&n=54&c=1161> - Назва з титул. екрану.

ДОДАТОК1

Як би Ви оцінили ефективність діяльності органів місцевого самоврядування (міської ради, відділів та служб міськвиконкому) загалом?

ДОДАТОК2

Якщо Ви частково або зовсім не задоволені роботою органів місцевого самоврядування (міської ради, відділів та служб мільвиконкому), то які з перелічених нижче причин є найактуальнішими?

